

COMUNICAT

POSTERIOR A LA JORNADA DEL DIA INTERNACIONAL DE SUPORT A LES VÍCTIMES DE TORTURA, organitzat pel Síndic de Greuges de Catalunya sota el títol

Respecte dels drets humans en la immobilització i la contenció mecànica en persones privades de llibertat

Des de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona, centre de recerca universitari reconegut per la Generalitat de Catalunya,

MANIFESTEM:

PRIMER.

Que davant les manifestacions del Sr. Mark Kelly, membre del Comitè per a la Prevenció de la Tortura (CPT) del Consell d'Europa, i de la Dra. Olga Casado, membre de l'Equip de treball del Mecanisme Català de Prevenció de la Tortura (MCPT), queden acreditades situacions extremadament preocupants en relació al patiment de les persones privades de llibertat a les presons de Catalunya en matèria de contencions. Algunes d'aquestes pràctiques serien constitutives de penes i/o tractes inhumans o degradants segons els organismes internacionals contra la tortura, i constituïrien una vulneració greu dels drets fonamentals cap a les persones internes als centres penitenciaris de

Catalunya. A continuació es citaran en aquest document algunes d'aquestes practiques esmentades i denunciades el passat dimarts durant la jornada pels diferents experts en la matèria.

SEGON.

En primer lloc cal tenir en compte que l'aplicació de contencions mecàniques als centres penitenciaris de Catalunya, es a dir, el fet d'immobilitzar a persones preses a llits mitjançant l'ús de corretges durant hores, no està expressament previst ni regulat a la llei ni al reglament penitenciari. Aquest fet suposa, per tant, una clara violació del principi de legalitat penal en matèria penitenciària. Malgrat això, segons les expertes es continuen practicant centenars de les anomenades "contencions regimentals" cada any a les presons catalanes, amb finalitats purament punitives, tot i aplicar-se en contra de les reiterades peticions i recomanacions expresses per part del CPT perquè siguin immediatament erradicades (v. Informes dels últims anys, especialment després de la visita als centres penitenciaris de Catalunya en 2018), així com també per part de més d'una vintena d'entitats de drets humans, expertes en salut mental, juristes i familiars de persones preses de Catalunya, i el propi Síndic de Greuges.

TERCER.

Els experts citats, tant del CPT com del MCPT, han pogut visualitzar i estudiar desenes de contencions practicades a centres penitenciaris de Catalunya en últims tres anys, i després d'aquest anàlisi conclouen:

a) La necessitat d'advertir que en nombrosos països d'Europa fa anys que les anomenades "contencions regimentals" estan completament erradicades en centres penitenciaris, i només es permeten molt restrictivament les anomenades "contencions sanitàries" aplicades en entorns hospitalaris no penitenciaris i sota supervisió mèdica.

b) Des del CPT consideren molt dubtós l'argument d'un suposat augment de les agressions cap a funcionaris penitenciaris després de la regulació de les contencions mecàniques als centres penitenciaris de Catalunya mitjançant la Circular 2/2021. Tot i que des del CPT es va sol·licitar públicament una explicació al respecte per part del Departament de Justícia, en cap moment aquest li ha oferit una resposta argumentada a aquesta qüestió.

c) Tots els professionals que van participar en les jornades van coincidir en qualificar com a «gravíssim» el fet que la nova Circular que regula les contencions actualment no estableixi un període màxim de duració en la seva aplicació.

d) Van confirmar que existeix també una manca de previsió normativa per a comunicar al Jutge de Vigilància Penitenciària la seva aplicació, devaluant d'aquesta manera l'imprescindible control jurisdiccional en una pràctica extrema que afecta la salut i la integritat moral dels i les persones afectades.

e) En l'estudi i gràfiques mostrat per la Dra. Casado, es posa de manifest una normalització en la utilització de les contencions mecàniques, especialment al centre penitenciari de Brians 1. Van assenyalar el cas específic d'una dona a qui se li va aplicar, en un sol any, fins a 32 ocasions aquest tipus de contenció.

- f) Van destacar la falta d'una perspectiva de gènere en la manera de tractar tant als cossos no normatius com les necessitats específiques de les dones preses.
- g) Van revelar que van veure casos d'homes i dones lligats que després de fer-se les seves necessitats a sobre, continuaven, sobre els matalassos mullats, lligats durant tota la nit.
- h) Van indicar que moltes contencions duraven al voltant de les 20 hores sense cap tipus de necessitat, ja que les persones lligades ja es trobaven tranquil·les (fins i tot després de ser medicades), adormides i sense cap necessitat de mantenir-les immobilitzades als llits per motius securitaris. Van destacar que, en alguns casos, l'aplicació de les contencions va arribar a durar fins a 100 hores continuades.
- i) Van posar de manifest que a vegades van sentir que funcionaris penitenciaris deien a les persones preses que, si no acceptaven les medicacions, les contencions serien més llargues, parlant per tant d'una "medicació induïda".
- j) En alguns casos van poder constatar que fins a les 6 hores després de l'aplicació de la contenció, no entraven funcionaris de règim a veure l'estat en què es trobaven les persones lligades.
- k) Van revelar que de vegades van visualitzar com es pressionava amb colzes i genolls fins a 7 minuts a presos ja prèviament lligats, detectant escenes i signes de dolor físic en ells i elles absolutament innecessaris.
- l) Finalment, en relació a les dades i xifres de contencions practicades entre els anys 2018 i 2019 van indicar que són molt confuses, ja que no es registren degudament en quedar moltes incloses només en les històries clíniques individuals de persones privades de llibertat, i no en els registres on haguessin de constar segons la normativa.

QUART.

Posteriorment a aquestes revelacions per part dels organismes de prevenció de la tortura, el representant de l'Administració Penitenciària, Sr. Pedro Domínguez (Subdirector General de Centres i Gestió Penitenciària del Departament de Justícia), va admetre que les "Guies d'Actuació Penitenciària" (GAP) a les quals fa remissió expressa la Circular i que regula aquestes contencions (i on sembla que es regulen els aspectes i detalls específics de les mateixes), no són públiques, malgrat que en diverses ocasions s'ha demanat la seva publicació per part d'organismes nacionals i internacionals de drets humans.

CINQUÉ.

Cal recordar que, com a conseqüència de totes aquestes vulneracions internacionals en matèria de drets humans, l'últim informe del Síndic de Greuges de Catalunya ja va sol·licitar al Departament de Justícia la suspensió immediata de l'entrada en vigor de la Circular 1/2022. Malgrat això, el Departament no va acceptar aquesta recomanació i la nova Circular està ja en vigor des del passat mes d'abril.

A la vista de tot això, des de l'OSPDH de la Universitat de Barcelona, DEMANEM:

La creació urgent d'un Grup de Treball al Parlament de Catalunya per tal que en aquesta seu puguin comparèixer experts nacionals i internacionals en aquesta matèria, experts en salut mental, persones afectades en primera persona, organismes de drets humans, juristes, metges i treballadors penitenciaris per tal de debatre amb la transparència que requereix l'extrema gravetat dels fets que s'han posat de relleu reiteradament per part d'aquests organismes, i apostar així pel respecte als drets fonamentals en tots els àmbits del sistema penitenciari català.

En Barcelona, a 20 de juny de 2022